

บทบาทของพระสังฆาธิการในบริบทสังคมร่วมสมัยกับประสิทธิภาพ
การคุ้มครองคณะสงฆ์ไทย

The Role of Sangha Administrators in the Contemporary
Social Context and the Effectiveness of Protecting
the Thai Monastic Community

พระภูมินทร์ ญาณวีโร (ดอนแก้วญาณ)¹,

พระวิชรญาณ วิสุทธิญาโณ (ไม้แหม่ม)²

PhraPhumin Yanawiro (DonKaeoYuan)¹,

PhraWicharayan Wisuttiyano (Moyaem)²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

¹⁻²Mahamakut Buddhist University, Isan Campus

Email: johnnie2545@gmail.com

Received: 27/01/2569

Revised: 28/03/2569

Accepted: 28/03/2569

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในบริบทสังคมร่วมสมัยและความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการคุ้มครองคณะสงฆ์ไทย ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อโครงสร้างการบริหารคณะสงฆ์และภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนา การศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิเคราะห์เอกสารทางวิชาการ กฎหมายคณะสงฆ์ และแนวคิดด้านการบริหารจัดการองค์กร ผลการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันพระสงฆ์มีสถานะทางกฎหมายแบบ "อัตลักษณ์คู่" คือเป็นทั้งสมณะผู้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายบ้านเมือง ดังนั้น พระสังฆาธิการยุคใหม่จำเป็นต้องปรับบทบาทจากการปกครองเชิงโครงสร้างแบบดั้งเดิมไปสู่ "การบริหารเชิงรุก" โดยบูรณาการหลักพุทธศาสตร์ นิติศาสตร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศเข้าด้วยกัน เน้นการบริหารงาน 6 ด้านด้วยหลักธรรมาภิบาล ความโปร่งใส และการจัดการภาวะวิกฤตออนไลน์ด้วยบิกดาต้า เพื่อสร้างเกราะป้องกันวิกฤตศรัทธาและเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางสังคมผ่านงานสาธารณสงเคราะห์เชิงรุก อันจะนำไปสู่การคุ้มครองคณะสงฆ์ไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ : พระสังฆาธิการ, คณะสงฆ์ไทย, สังคมร่วมสมัย, การคุ้มครองคณะสงฆ์, ธรรมาภิบาล

Abstract

This academic article aims to examine the role of Sangha administrators in the contemporary social context and its relationship with the effectiveness of protecting the Thai monastic community. The study is situated amid profound social, economic,

technological, and cultural transformations that directly influence the administrative structure of the Sangha and the public image of Buddhism. Utilizing a qualitative approach through the analysis of academic literature, Sangha legislation, and organizational management concepts, the findings reveal that Thai monks currently hold a "dual identity" acting as both practitioners of Dhamma-Vinaya and as state officials under secular law. Consequently, modern Sangha administrators must shift from traditional structural governance to a "proactive management" model. This involves integrating Buddhist principles, legal expertise, and information technology. Emphasizing the six areas of Sangha affairs through good governance, transparency, and digital crisis management using Big Data is essential. Such adaptation fosters social resilience and establishes a natural protection mechanism through proactive public welfare, ultimately ensuring the sustainable and effective safeguarding of the Thai Sangha in the digital era.

Keywords: Sangha Administrators, Thai Monastic Community, Contemporary Society, Sangha Protection, Good Governance

บทนำ

สถานะทางกฎหมายของพระสงฆ์ในประเทศไทยมีความซับซ้อนอย่างยิ่ง เนื่องจากต้องอยู่ภายใต้การบังคับใช้ทั้งพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมืองควบคู่กันไป แม้ในทางธรรมพระสงฆ์จะสละเพศฆราวาสแล้ว แต่ในทางกฎหมายยังคงสถานะบุคคลที่มีสิทธิและหน้าที่พื้นฐาน เช่น การครอบครองทรัพย์สิน การเป็นทายาทโดยธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และการได้รับความคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "พระสังฆาธิการ" และเจ้าอาวาส ซึ่งมีสถานะเป็นเจ้าของกิจการของรัฐตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ อันเป็นกลไกสำคัญที่รัฐใช้สร้างกรอบการปกครองที่ชัดเจน โปร่งใส และเป็นระบบเพื่อรักษาความมั่นคงของสถาบันสงฆ์ในบริบทสังคมร่วมสมัย อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้กฎหมายทางโลกกับพระสงฆ์ยังคงเผชิญความท้าทายในการสร้างดุลยภาพระหว่างอำนาจรัฐกับความเป็นอิสระของคณะสงฆ์ เนื่องจากมาตรฐานจริยธรรมของสมณเพศในบางมิติอาจไม่สอดคล้องกับหลักนิติรัฐอย่างสมบูรณ์ เช่น กรณีการพิจารณาคดีอาญาที่ต้องรักษาเกียรติภูมิของศาสนาควบคู่ไปกับความยุติธรรม ประสิทธิภาพของการปกครองคณะสงฆ์จึงไม่สามารถอาศัยเพียงบทลงโทษทางกฎหมายได้ แต่ต้องอาศัยการบริหารจัดการภายในที่เข้มแข็งร่วมกับการเสริมสร้างความเข้าใจด้านนิติศาสตร์ให้แก่พระสงฆ์ เพื่อให้สถาบันสงฆ์สามารถปรับตัวเข้ากับความคาดหวังด้านธรรมาภิบาลและการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีได้อย่างยั่งยืน (จิรายุทธ เขี่ยมสวนและคณะ, 2568 : 36-46)

ในสังคมร่วมสมัย พระสงฆ์ไทยดำรงสถานะทางกฎหมายที่เรียกว่า "อัตลักษณ์คู่" (Dual Identity) คือการเป็นทั้งสมณะที่ถือปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และเป็นบุคคลตามกฎหมายที่มีสิทธิทางแพ่ง เช่น การรับมรดกและการจัดการทรัพย์สิน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการที่มีสถานะเพิ่มเติมเป็น "เจ้าพนักงานของรัฐ"

ซึ่งรัฐใช้เป็นเครื่องมือหลักในการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เกิดความโปร่งใสและสอดคล้องกับมาตรฐานธรรมาภิบาลสมัยใหม่ ทว่าประสิทธิภาพในการคุ้มครองคณะสงฆ์ยังคงเผชิญความท้าทายจากความไม่สมดุลระหว่างกฎหมายบ้านเมืองกับพระธรรมวินัย โดยเฉพาะเมื่อการบังคับใช้กฎหมายอาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพหรือความเป็นอิสระทางศาสนา นอกจากนี้ ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและการเสริมสร้างความรู้ด้านนิติศาสตร์ให้แก่พระสงฆ์ ถือเป็นปัจจัยวิกฤตที่จะช่วยลดปัญหาการละเมิดพระธรรมวินัย และช่วยรักษาความเชื่อมั่นของสถาบันสงฆ์ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและสังคมได้อย่างมั่นคง (พระมหาสมพาร์ จิตตสัโรและคณะ, 2568 : 112-126)

ความซับซ้อนของ "อัตลักษณ์คู่" นี้ ส่งผลให้พระสงฆ์ไทยต้องบริหารจัดการตนเองภายใต้กรอบระเบียบที่ทับซ้อนกัน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการและเจ้าอาวาสที่มีหน้าที่บริหารจัดการระดับพื้นที่ผ่านการกระจายอำนาจให้สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย แม้พระสงฆ์จะยังคงมีสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ แต่การใช้สิทธิเหล่านี้มักมีข้อจำกัดจากสมณเพศและความคาดหวังของสังคมในฐานะผู้นำทางศีลธรรม ประสิทธิภาพในการคุ้มครองคณะสงฆ์จึงเผชิญความท้าทายจากอำนาจรัฐที่อาจเข้ามาแทรกแซงกิจการสงฆ์เกินขอบเขต รวมถึงข้อจำกัดของกฎหมายที่ไม่สามารถควบคุมมิติทางจิตวิญญาณได้อย่างสมบูรณ์ การปกครองคณะสงฆ์ให้เกิดความมั่นคงจึงต้องอาศัยความสมดุลระหว่างหลักนิติรัฐกับพระธรรมวินัย ควบคู่ไปกับการมีส่วนร่วมของพุทธศาสนิกชนในการดูแลสถาบันศาสนา เพื่อให้เท่าทันต่อวิกฤตการณ์และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคปัจจุบัน (ภคพล ชินโสภา, 2568 : 95-106)

ดังนั้น บทความนี้จึงมุ่งศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการใช้อำนาจปกครองและการบริหารจัดการ เพื่อคุ้มครองคณะสงฆ์ไทยให้เท่าทันต่อบริบทสังคมร่วมสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ พระสังฆาธิการในยุคปัจจุบันไม่เพียงแต่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณเท่านั้น แต่ยังต้องเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายและพระธรรมวินัยที่มีความยืดหยุ่น เพื่อสร้างความโปร่งใส ส่งเสริมจริยธรรม และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสืบทอดพระพุทธศาสนา การนำสื่อดิจิทัลและนวัตกรรมการบริหารมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญ จะช่วยให้พระสังฆาธิการสามารถสื่อสารและกำกับดูแลกิจการคณะสงฆ์ได้อย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ พร้อมทั้งออกแบบแนวทางการป้องกันปัญหาการละเมิดพระธรรมวินัยที่ตอบสนองต่อความคาดหวังของสังคมยุคใหม่ การดำเนินบทบาทเชิงรุกในการสร้างความเข้าใจด้านกฎหมายแก่พระภิกษุสามเณรภายใต้ปกครอง จะช่วยให้ศาสนทายาทปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องทั้งทางธรรมและทางโลก ซึ่งนับเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการคุ้มครองสถาบันสงฆ์ไทยให้เป็นที่พึ่งทางปัญญาของสังคมในยุคดิจิทัลสืบไป

บริบทสังคมร่วมสมัยกับความท้าทายของคณะสงฆ์ไทย

พุทธศาสนาในประเทศไทยดำรงอยู่คู่สังคมมาอย่างยาวนานในฐานะเสาหลักทางจิตใจและวัฒนธรรม แต่ในห้วงเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคสมัยใหม่ คณะสงฆ์ไทยกำลังเผชิญกับแรงกดดันและความท้าทายที่ไม่เคยมีมาก่อน สังคมที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี บริโภคนิยม และกระแสโลกาภิวัตน์ได้สั่นคลอนฐานความเชื่อและพฤติกรรมทางศาสนาของผู้คนอย่างเงิบงัน ขณะเดียวกันข่าวอื้อฉาวและ

ปัญหาภายในองค์กรสงฆ์ก็บั่นทอนความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนอย่างต่อเนื่อง คำถามสำคัญจึงเกิดขึ้นว่า คณะสงฆ์ไทยจะปรับตัวและธำรงบทบาทนำทางปัญญาและจริยธรรมในสังคมร่วมสมัยได้อย่างไร

พระราชเมธีวชิรดิถ (ไพจิตร สาข้อง) และคณะ (2568) ได้อธิบายว่า มิติความสอดคล้องระหว่างศาสนา กฎหมาย การจัดการวิกฤต และวิศวกรรมการจัดการที่สะท้อนภาพรวมของสังคมไทยในฐานะ "ยุคแห่งการเปลี่ยนผ่าน" (Transformation) ซึ่งความสลับซับซ้อนของนวัตกรรมเทคโนโลยีและตัวบทกฎหมายได้เข้ามามีอิทธิพลต่อทุกภาคส่วนอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้ ในส่วนของคณะสงฆ์นั้น พระสังฆาธิการจำเป็นต้องก้าวข้ามบทบาทแบบจารีตดั้งเดิมสู่การเป็น "ผู้นำเชิงบริหาร" ที่ดำรงสถานะคู่ขนาน ทั้งในฐานะผู้ธำรงพระธรรมวินัยและเจ้าพนักงานตามกฎหมายบ้านเมือง เพื่อคุ้มครองและบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้านให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากล แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับการจัดการภาวะวิกฤตออนไลน์ที่ต้องอาศัย "ความเร็ว" และ "Big Data" ในการวิเคราะห์พลวัตความรู้สึกร่วมของสังคมเพื่อยับยั้งวิกฤตศรัทธาที่แพร่กระจายอย่างรวดเร็วในโลกดิจิทัล ขณะเดียวกัน บทเรียนจากภาคธุรกิจและโครงสร้างพื้นฐาน เช่น กรณีการประกันภัยในช่วงอุบัติภัยโรคระบาดและการจัดการจราจรเชิงระบบ ได้สะท้อนให้เห็นว่า "ความยืดหยุ่น" (Resilience) และการปฏิรูปกฎหมายให้เท่าทันต่อภัยอุบัติใหม่เป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง ดังนั้น หัวใจสำคัญของการธำรงอยู่และพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทสังคมร่วมสมัย คือการบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ระหว่างหลักจริยธรรม นิติศาสตร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสร้างระบบการทำงานที่ยืดหยุ่นและเป็นที่ยั่งยืนแก่สังคมท่ามกลางความผันผวนของโลกยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิชญะ ยศภาค และ พระครูโกวิทอรธวาที (2568) ได้กล่าวไว้ว่า สังคมไทยปัจจุบันกำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านครั้งสำคัญ (Era of Transformation) ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและภาพลักษณ์ของสถาบันสงฆ์ไทย สถานการณ์นี้บีบบังคับให้พระสังฆาธิการต้องเผชิญกับความท้าทายในการ "คุ้มครองคณะสงฆ์" ที่สลับซับซ้อนกว่าในอดีต โดยต้องรักษาสมดุลระหว่าง "พระธรรมวินัย" อันเป็นรากฐานดั้งเดิม กับ "กฎหมายทางโลก" ในฐานะเจ้าพนักงานของรัฐภายใต้หลักนิติรัฐ ประสิทธิภาพในการปกป้องศาสนาในปัจจุบันจึงมิได้จำกัดอยู่เพียงการลงนิคหกรรมตามพระวินัยเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการปฏิรูปการศึกษาสงฆ์เพื่อสร้างศาสนทายาทที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการภาวะวิกฤต (Crisis Management) และรองรับการตรวจสอบจากมวลชนในยุคข้อมูลข่าวสารได้อย่างโปร่งใส นอกจากนี้ บทเรียนเรื่องความยืดหยุ่นจากการจัดการโครงสร้างพื้นฐานยังเป็นกุญแจสำคัญที่คณะสงฆ์ต้องนำมาประยุกต์ใช้เพื่อปรับตัวให้เท่าทันโลกวัตถุนิยม ผ่านการขยายบทบาทสู่การสาธารณสุขเคราะห้เชิงรุก ซึ่งจะช่วยสร้างสายสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นกับชุมชน อันเป็น "เกราะป้องกันทางธรรมชาติ" ที่ทรงพลังที่สุดในการธำรงศรัทธาและความยั่งยืนของพระพุทธศาสนาสืบไป

พระครูสมุห์กรณพัฒน์ กนตวณโณ, และ พิชญ์กัญญา กองนิล (2568) ได้กล่าวไว้ว่า ความท้าทายรอบด้านในมิติศาสนา กฎหมาย และโครงสร้างสังคมไทย บีบให้ทุกภาคส่วนต้องบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์เพื่อความอยู่รอด สำหรับคณะสงฆ์ไทย ความท้าทายวิกฤตคือการสร้างดุลยภาพระหว่างการรักษาจารีตพระธรรมวินัยและการปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองภายใต้บริบทสิทธิมนุษยชนสากล การคุ้มครอง

คณะสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพต้องมุ่งเน้นการยกระดับธรรมาภิบาลและความโปร่งใสในการบริหารจัดการกิจการสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน เพื่อรับมือกับวิกฤตศรัทธาและการตรวจสอบเชิงลึกผ่านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ การปรับตัวเชิงกลยุทธ์ผ่านแผนปฏิรูปการศึกษาสงฆ์และการก้าวสู่บทบาท "ผู้นำการเปลี่ยนแปลง" (Change Agent) ในงานสาธารณสงเคราะห์เชิงรุก จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการเชื่อมโยงสถาบันสงฆ์เข้ากับวิถีชีวิตประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักความยืดหยุ่น (Resilience) ที่พบในกรณีศึกษาด้านธุรกิจและการจัดการระบบขนส่งที่เน้นการปรับตัวต่ออุบัติการณ์ไม่คาดฝัน หัวใจสำคัญของการดำรงอยู่ของสถาบันสงฆ์ในสังคมร่วมสมัย คือการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะการสื่อสารและบริหารจัดการสมัยใหม่ ควบคู่ไปกับการรักษาจริยธรรมที่เข้มงวด เพื่อสร้างเกราะป้องกันทางสังคมที่มั่นคงและสง่างามท่ามกลางความผันผวนของโลกปัจจุบัน

สรุป บริบทสังคมไทยร่วมสมัยในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง กัดฉีกให้คณะสงฆ์ต้องเผชิญกับวิกฤตศรัทธาและการตรวจสอบอย่างเข้มข้นผ่านพื้นที่ดิจิทัล ทำให้พระสังฆาธิการต้องยกระดับบทบาทสู่การเป็นผู้นำเชิงบริหารที่ดำรงสถานะคู่ขนานอย่างสมบูรณ์ ความท้าทายสำคัญคือการบริหารกิจการสงฆ์ทั้ง 6 ด้านด้วยหลักธรรมาภิบาลที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยต้องสร้าง "ความยืดหยุ่น" (Resilience) ผ่านงานสาธารณสงเคราะห์เพื่อสร้างศรัทธาร่วมกับชุมชน การปฏิรูปการศึกษาสงฆ์เพื่อสร้างศาสนทายาทที่มีความรู้ทั้งนิติศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นกุญแจสำคัญในการจัดการภาวะวิกฤตยุคดิจิทัล ปัจจัยเหล่านี้จะหลอมรวมเป็นกลไกคุ้มครองตามธรรมชาติที่ปกป้องเกียรติภูมิและดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงยั่งยืนของสถาบันสงฆ์ไทยในฐานะที่พึ่งทางจิตวิญญาณสืบไป

บทบาทของพระสังฆาธิการในการคุ้มครองคณะสงฆ์ไทย

บทบาทของพระสังฆาธิการมีความสำคัญต่อการคุ้มครองและดูแลคณะสงฆ์ไทยให้ดำรงอยู่ในความเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยทำหน้าที่กำกับ ส่งเสริม และควบคุมให้พระภิกษุสามเณรปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด อีกทั้งยังช่วยป้องกันปัญหาที่อาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสียภายในคณะสงฆ์ พร้อมทั้งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับสังคมและภาครัฐ ส่งผลให้พระพุทธศาสนาในประเทศไทยสามารถดำรงอยู่และสืบทอดได้อย่างมั่นคง

ภคพล ชินโสภาและคณะ (2568) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการคุ้มครองคณะสงฆ์ท่ามกลางพลวัตของสังคมร่วมสมัยมีความสำคัญในระดับยุทธศาสตร์ เนื่องจากต้องดำรงสภาพเป็นทั้งผู้ธำรงพระธรรมวินัยและเจ้าพนักงานตามตัวบทกฎหมายบ้านเมือง หน้าที่หลักคือการประยุกต์ใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เพื่อบริหารกิจการพระศาสนาให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล เพื่อสร้างกลไกป้องกันวิกฤตศรัทธาที่อาจเกิดจากการละเมิดจริยวัตรหรือภัยคุกคามรูปแบบใหม่ในยุคดิจิทัล โดยประสิทธิภาพในการคุ้มครองนี้มีรากฐานจากการสร้างสมดุลระหว่างการใช้กฎหมายทางโลกเพื่อจัดระเบียบองค์กรเชิงระบบและการกระจายอำนาจสู่ระดับท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการธำรงความเป็นอิสระทางศาสนาและสิทธิในการเผยแผ่ธรรมตามมาตรฐานสากล ทั้งนี้ พระสังฆาธิการต้องเผชิญกับความท้าทายในการตีความพระธรรมวินัยให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

สิทธิเสรีภาพ และนวัตกรรม เพื่อทำหน้าที่เป็นที่พึ่งทางจิตวิญญาณและเป็นกลไกหลักในการปกป้องเกียรติภูมิของพระพุทธศาสนาให้มั่นคงและเป็นที่ยอมรับในระดับสากลสืบไป

จิรายุทธ เยี่ยมสวนและคณะ (2568) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการคุ้มครองคณะสงฆ์ไทยภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีความสำคัญยิ่งในฐานะผู้นำที่ต้องดำรงสถานะคู่ขนาน ทั้งการเป็นผู้พิทักษ์พระธรรมวินัยและเจ้าพนักงานของรัฐตามกฎหมาย โดยมีพันธกิจหลักในการบริหารจัดการองค์กรสงฆ์ด้วยความโปร่งใสและตรวจสอบได้ภายใต้หลักธรรมาภิบาล เพื่อเป็นเกราะป้องกันการเสื่อมศรัทธาจากปัจจัยลบในยุคข้อมูลข่าวสาร ประสิทธิภาพในการคุ้มครองดังกล่าวมิได้เกิดจากการใช้อำนาจบังคับเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการปรับจนกฎหมายทางโลกให้เกื้อกูลต่อกิจการสงฆ์และการกระจายอำนาจการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งรักษาคุณภาพระหว่างอำนาจรัฐกับเสรีภาพทางศาสนา การตีความและประยุกต์ใช้พระธรรมวินัยให้ทันต่อการเปลี่ยนผ่านของเทคโนโลยีและบริบทสิทธิเสรีภาพ จึงเป็นปัจจัยวิกฤตที่จะช่วยให้พระสังฆาธิการสามารถรักษาเกียรติภูมิของคณะสงฆ์ให้ตั้งมั่นได้อย่างสง่างามและยั่งยืน

พระมหาสมภาร จิตตสัโรและคณะ (2568) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทในมิติของผู้นำที่ต้องบริหารจัดการภายใต้ "อัตลักษณ์คู่" (Dual Identity) โดยเน้นภารกิจหลักในการบริหารกิจการสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน อันได้แก่ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อสร้างกลไกเชิงป้องกันต่อวิกฤตศรัทธาที่มักถูกตรวจสอบอย่างเข้มข้นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ประสิทธิภาพในการคุ้มครองคณะสงฆ์ในทัศนะนี้เกิดจากการบูรณาการอำนาจตามกฎหมายคณะสงฆ์เข้ากับการพัฒนาศักยภาพศาสนทายาทให้มีองค์ความรู้เท่าทันกฎหมายสากลและเทคโนโลยีสารสนเทศ ความท้าทายสำคัญคือการเชื่อมโยงหลักศาสนาเข้ากับสิทธิเสรีภาพสมัยใหม่ และการยกระดับบทบาทสู่การเป็นผู้นำด้านสาธารณสงเคราะห์เชิงรุกเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับชุมชน อันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะช่วยปกป้องและธำรงความมั่นคงของพระพุทธศาสนาให้ได้รับศรัทธาจากพุทธบริษัทอย่างยั่งยืน

สรุป พระสังฆาธิการมีบทบาทเป็นกลไกสำคัญในฐานะผู้นำที่มี "อัตลักษณ์คู่" ซึ่งต้องบูรณาการทั้งพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมืองเพื่อบริหารกิจการสงฆ์ทั้ง 6 ด้านให้มีความโปร่งใสสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล อันจะเป็นเกราะป้องกันวิกฤตศรัทธาในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์จัดระเบียบองค์กรให้เป็นระบบควบคู่กับการรักษาความเป็นอิสระทางศาสนาตามมาตรฐานสากล ภายใต้ความท้าทายของโลกสมัยใหม่ พระสังฆาธิการจึงต้องมุ่งพัฒนาศักยภาพศาสนทายาทและขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์เชิงรุกเพื่อสร้างความเชื่อมโยงกับชุมชน อันเป็นยุทธศาสตร์หลักในการปกป้องเกียรติภูมิและธำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของสถาบันสงฆ์ไทยให้เป็นที่ยอมรับและศรัทธาอย่างยั่งยืนสืบไป

การเสริมสร้างประสิทธิภาพการคุ้มครองคณะสงฆ์

การเสริมสร้างประสิทธิภาพการคุ้มครองคณะสงฆ์ควรมุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการให้มีความโปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้ ควบคู่กับการส่งเสริมความรู้ด้านพระธรรมวินัยและกฎหมายที่เกี่ยวข้องแก่พระภิกษุสามเณร นอกจากนี้ ควรนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการกำกับดูแลและสื่อสารภายในคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พร้อมทั้งสร้างความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์ ชุมชน และภาครัฐ เพื่อร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น อันจะนำไปสู่ความมั่นคงและความน่าเชื่อถือของคณะสงฆ์ในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

พระวชิรธรรมวิธาน (2568) ได้กล่าวไว้ว่า การเสริมสร้างประสิทธิภาพการคุ้มครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน จำเป็นต้องผ่านกระบวนการปฏิรูปการบริหารจัดการด้วยการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายบ้านเมืองอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการให้เป็นผู้ที่มีธรรมาภิบาลและมีความรู้เท่าทันด้านนิติศาสตร์ เพื่อบริหารจัดการวัดและศาสนสมบัติด้วยความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ซึ่งถือเป็นเกราะป้องกันสำคัญต่อวิกฤตศรัทธาในสังคมร่วมสมัย ประสิทธิภาพดังกล่าวเกิดจากการขับเคลื่อนงานคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้านอย่างมีเอกภาพ โดยเฉพาะการผลิตศาสนทายาทที่มีคุณภาพผ่านระบบการศึกษาที่ทันสมัย และการขยายบทบาทเชิงรุกไปสู่งานสาธารณสงเคราะห์เพื่อสร้างสายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับภาคประชาชน ซึ่งจะกลายเป็น "กลไกคุ้มครองตามธรรมชาติ" ที่ปกป้องเกียรติภูมิของพระศาสนาจากการตรวจสอบของสื่อสังคมออนไลน์และความท้าทายในโลกดิจิทัล การสร้างดุลยภาพระหว่างการใช้อำนาจรัฐเพื่อจัดระเบียบองค์กรสงฆ์กับการรักษาความเป็นอิสระภายใต้พระธรรมวินัยอย่างยุติธรรมตามหลักทศพิธราชธรรม จึงเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้สถาบันสงฆ์ไทยได้รับการยอมรับในระดับสากลสืบไป

พระครูวิศาลสรนาท (อุดม อติพโล) (2568) ได้กล่าวไว้ว่า สังคมไทยร่วมสมัยกำลังเผชิญกับจุดเปลี่ยนผ่านที่สำคัญซึ่งเต็มไปด้วยความท้าทายที่สลับซับซ้อนและเชื่อมโยงกันในหลายมิติ สถาบันสงฆ์จึงต้องปรับตัวอย่างก้าวกระโดดจากการรักษาเพียง "พระธรรมวินัย" ตามจารีต ไปสู่การบริหารจัดการที่สอดคล้องกับ "กฎหมายบ้านเมือง" และความคาดหวังของสังคมในยุคดิจิทัล การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการคุ้มครองคณะสงฆ์จึงมิใช่เพียงการวินิจฉัยยึดอริกธรมตามจารีตประเพณีเท่านั้น แต่เป็นการสร้างระบบธรรมาภิบาลที่ตรวจสอบได้ และสามารถสื่อสารตอบโต้ภาวะวิกฤตบนพื้นที่ออนไลน์ได้อย่างเท่าทันด้วยการบริหารจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อยับยั้งวิกฤตศรัทธาได้อย่างทันท่วงที ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ "ความยืดหยุ่นและการฟื้นตัว" (Resilience) ที่เน้นความสามารถในการปรับตัวต่ออุบัติการณ์ไม่คาดฝัน นอกจากนี้ การปฏิรูปกิจการสงฆ์ยังมุ่งเน้นการเปลี่ยนบทบาทสู่ "การสาธารณสงเคราะห์เชิงรุก" เพื่อเชื่อมโยงสถาบันศาสนาเข้ากับวิถีชีวิตของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม อันจะกลายเป็นรากฐานสำคัญในการกอบกู้ความเชื่อมั่นศรัทธาให้กลับคืนมาอย่างยั่งยืน

จิรายุทธ เยี่ยมสวน (2568) ได้กล่าวไว้ว่า การเสริมสร้างประสิทธิภาพการคุ้มครองคณะสงฆ์ไทยคือกระบวนการบูรณาการอย่างเป็นระบบระหว่าง "พระธรรมวินัย" ที่เป็นเกราะคุ้มกันความบริสุทธิ์ภายใน เข้ากับ "กฎหมายบ้านเมืองและหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่" เพื่อสร้างระบบการปกครองที่มีธรรมาภิบาล

หัวใจสำคัญอยู่ที่การพัฒนาพระสังฆาธิการให้เป็นผู้ที่มีความรู้เท่าทันทั้งทางธรรมและทางโลก โดยเฉพาะความเชี่ยวชาญด้านนิติศาสตร์ในการจัดการศาสนสมบัติให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล ประสิทธิภาพดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ผ่านการขับเคลื่อนภารกิจสงฆ์ทั้ง 6 ด้านอย่างมีเอกภาพ โดยเน้นการสร้างศาสนทายาทที่รอบรู้ข้ามศาสตร์และการขยายบทบาทสู่ชุมชน เพื่อสร้างกลไกการคุ้มครองตามธรรมชาติที่ช่วยป้องกันการแทรกแซงหรือข้อครหาจากภายนอก การสร้างความชัดเจนในสถานะทางกฎหมายที่ทับซ้อนและการบริหารงานอย่างยุติธรรมและซื่อตรง จึงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่ทำให้สถาบันสงฆ์ไทยดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงท่ามกลางความผันแปรของโลกยุคใหม่

สรุป การเสริมสร้างประสิทธิภาพการคุ้มครองคณะสงฆ์ไทย คือการบูรณาการพระธรรมวินัยเข้ากับกฎหมายและหลักบริหารจัดการสมัยใหม่เพื่อสร้างระบบปกครองที่มีธรรมาภิบาลและความโปร่งใส โดยมุ่งพัฒนาพระสังฆาธิการให้เป็นผู้ที่มีความรู้ทางนิติศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อบริหารจัดการศาสนสมบัติให้ตรวจสอบได้ตามมาตรฐานสากล อันจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันวิกฤตศรัทธาจากสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพนี้ต้องขับเคลื่อนผ่านภารกิจทั้ง 6 ด้าน โดยเฉพาะการสร้างศาสนทายาทที่มีคุณภาพและการขยายบทบาทสู่การเป็นที่พึ่งทางสังคมเชิงรุก เพื่อสร้างกลไกคุ้มครองจากฐานศรัทธาของชุมชน การสร้างสมดุลระหว่างอำนาจรัฐกับการรักษาความเป็นอิสระภายใต้พระธรรมวินัยอย่างซื่อตรงตามหลักธรรม จึงเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้สถาบันสงฆ์ไทยได้รับการยอมรับในระดับสากลและมั่นคงยั่งยืนสืบไป

กรณีศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการ

กรณีศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการสามารถพิจารณาได้จากการปฏิบัติหน้าที่ในการกำกับดูแลพระภิกษุสามเณรในเขตปกครอง เช่น การตรวจสอบความประพฤติให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งภายในวัดหรือระหว่างพระสงฆ์ รวมถึงการดำเนินมาตรการทางปกครองเมื่อเกิดกรณีการประพฤติไม่เหมาะสม นอกจากนี้ พระสังฆาธิการยังมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษาอบรมทางพระพุทธศาสนา และประสานงานกับชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา กรณีเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของพระสังฆาธิการในฐานะผู้นำที่มีบทบาททั้งด้านการปกครอง การคุ้มครอง และการพัฒนาคณะสงฆ์ให้ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

จตุพร ปริญญากุล, และ ธาตรี ใต้ฟ้าพล (2568) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทของพระสังฆาธิการและการบริหารจัดการภาวะวิกฤตของคณะสงฆ์ในสังคมร่วมสมัย โดยสรุปว่าสถาบันสงฆ์กำลังเผชิญกับจุดเปลี่ยนสำคัญที่ต้องบริหารจัดการความซับซ้อนระหว่าง "จารีตพระธรรมวินัย" และ "กฎหมายทางโลก" ภายใต้การตรวจสอบอย่างเข้มข้นในยุคดิจิทัล พระสังฆาธิการในฐานะผู้ปกครองและเจ้าพนักงานตามกฎหมาย จึงมีบทบาทหลักในการสร้างเกราะป้องกันคณะสงฆ์ผ่านการบริหารกิจการทั้ง 6 ด้าน ด้วยหลักธรรมาภิบาลและความโปร่งใส เพื่อยับยั้งวิกฤตศรัทธาที่แพร่กระจายอย่างรวดเร็วผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การเสริมสร้างประสิทธิภาพนี้จำเป็นต้องบูรณาการเทคโนโลยีบิ๊กดาต้า (Big Data) เพื่อเฝ้าระวังและ

จัดการภาวะวิกฤตอย่างเท่าทัน ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพศาสนทายาทให้มีความรู้สหวิทยาการ ทั้งด้านนิติศาสตร์และพุทธศาสตร์ เพื่อการสื่อสารที่ชัดเจนต่อสาธารณชน ตลอดจนการขยายบทบาทสู่งานสาธารณสงเคราะห์เชิงรุกเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับชุมชน อันจะกลายเป็นปัจจัยหลักในการรักษาเกียรติภูมิและความมั่นคงของพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ได้อย่างสง่างามท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่

หริกานต์ โสตามรรค (2568) ได้กล่าวไว้ว่า ในยุคดิจิทัลองค์กรสำคัญอย่างคณะสงฆ์ไทยและภาคธุรกิจต่างเผชิญความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงของกฎหมายและกระแสสังคมที่รวดเร็วเช่นเดียวกัน พระสงฆ์จำเป็นต้องปรับตัวสู่สถานะ "อัครลักษณะคู่" ที่เป็นทั้งสมณะและเจ้าพนักงานของรัฐ ซึ่งต้องอาศัยพระสงฆ์ที่มีสมรรถนะในการบริหารจัดการด้วยความโปร่งใสเพื่อป้องกันวิกฤตศรัทธาออนไลน์ เช่นเดียวกับภาคธุรกิจที่ต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตที่คาดไม่ถึงและปัญหาข้อกฎหมายอุบัติใหม่ กรณีศึกษาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ามาช่วยวิเคราะห์และจัดการภาวะวิกฤตอย่างเป็นระบบ ตลอดจนการปฏิรูปกรอบกฎหมายให้มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ดังนั้น การสร้างสมดุลระหว่างจารีตดั้งเดิมกับระบบนิติรัฐสมัยใหม่ และการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้เท่าทันโลก จึงเป็นกุญแจสำคัญที่ช่วยให้ทั้งสถาบันศาสนาและองค์กรธุรกิจก้าวผ่านความซับซ้อนของวิกฤตการณ์และดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

รณกร นาคเกลี้ยง (2568) ได้กล่าวไว้ว่า ในยุคดิจิทัลองค์กรสำคัญอย่างคณะสงฆ์ไทยและภาคธุรกิจต่างเผชิญความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงของกฎหมายและกระแสสังคมที่รวดเร็วเช่นเดียวกัน พระสงฆ์จำเป็นต้องปรับตัวสู่สถานะ "อัครลักษณะคู่" ที่เป็นทั้งสมณะและเจ้าพนักงานของรัฐ ซึ่งต้องอาศัยพระสงฆ์ที่มีสมรรถนะในการบริหารจัดการด้วยความโปร่งใสเพื่อป้องกันวิกฤตศรัทธาออนไลน์ เช่นเดียวกับภาคธุรกิจที่ต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตที่คาดไม่ถึงและปัญหาข้อกฎหมายอุบัติใหม่ กรณีศึกษาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ามาช่วยวิเคราะห์และจัดการภาวะวิกฤตอย่างเป็นระบบ ตลอดจนการปฏิรูปกรอบกฎหมายให้มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ดังนั้น การสร้างสมดุลระหว่างจารีตดั้งเดิมกับระบบนิติรัฐสมัยใหม่ และการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้เท่าทันโลก จึงเป็นกุญแจสำคัญที่ช่วยให้ทั้งสถาบันศาสนาและองค์กรธุรกิจก้าวผ่านความซับซ้อนของวิกฤตการณ์และดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

สรุป กรณีศึกษาในบริบทสังคมร่วมสมัยสะท้อนว่าคณะสงฆ์ไทยกำลังอยู่ในจุดเปลี่ยนผ่านสำคัญของการจัดการภาวะวิกฤตออนไลน์ พระสงฆ์จึงต้องแสดงบทบาทเชิงรุกในการบริหารกิจการสงฆ์ทั้ง 6 ด้านด้วยหลักธรรมาภิบาลและความโปร่งใส โดยบูรณาการเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ามาช่วยวิเคราะห์และเฝ้าระวังภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เช่นเดียวกับบทเรียนจากภาคธุรกิจที่ต้องสร้างความยืดหยุ่นในเชิงโครงสร้าง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการคุ้มครองจึงต้องอาศัยการพัฒนาศาสนทายาทให้มีความรู้ข้ามศาสตร์ ทั้งนิติศาสตร์ พุทธศาสตร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อปกป้องเกียรติภูมิของพระศาสนาให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล อันเป็นปัจจัยสำคัญที่หลอมรวมเป็นกลไกการบริหารจัดการที่ยั่งยืน ช่วยให้สถาบันสงฆ์ดำรงสถานะที่พึงทางจิตวิญญาณท่ามกลางความผันแปรของโลกดิจิทัลได้อย่างมั่นคง

บทสรุป

การศึกษาเรื่องบทบาทของพระสังฆาธิการท่ามกลางพลวัตของสังคมร่วมสมัยสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า สถาบันสงฆ์ไทยกำลังอยู่ในช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่านครั้งสำคัญ (Era of Transformation) ที่ต้องเผชิญกับแรงกดดันรอบด้าน ทั้งจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทำให้เกิดการตรวจสอบอย่างเข้มข้น และกระแสโลกเสรีนิยมที่ให้ความสำคัญกับหลักสิทธิมนุษยชนและธรรมาภิบาล ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อสถานะของพระสงฆ์ไทยที่ก้าวไปสู่สถานะ "อัตลักษณ์คู่" (Dual Identity) อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือการดำรงสถานะเป็นทั้งสมณะผู้รักษาความบริสุทธิ์ตามพระธรรมวินัย และเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายบ้านเมืองที่มีสิทธิหน้าที่และภาระรับผิดชอบภายใต้รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

ด้วยเหตุนี้ ประสิทธิภาพในการคุ้มครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับการใช้พระเดชหรือการบังคับใช้กฎหมายเพียงลำพัง แต่หัวใจสำคัญกลับอยู่ที่การปรับบทบาทของพระสังฆาธิการสู่การเป็น "ผู้นำเชิงบริหารที่เท่าทันโลก" ที่ต้องบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ (Interdisciplinary) ระหว่างพุทธศาสตร์ นิติศาสตร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศเข้าด้วยกัน เพื่อบริหารจัดการกิจการสงฆ์ทั้ง 6 ด้านให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีธรรมาภิบาล การนำนวัตกรรมอย่างบิ๊กดาต้า (Big Data) มาใช้เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มทางความคิดและอารมณ์ของสังคม (Sentiment Analysis) นับเป็นเครื่องมือเชิงรุกที่สำคัญในการจัดการภาวะวิกฤต (Crisis Management) เพื่อยับยั้งวิกฤตศรัทธาที่แพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วในโลกดิจิทัล

นอกจากนี้ การสร้างความมั่นคงให้แก่สถาบันสงฆ์ยังต้องอาศัยหลักการ "ความยืดหยุ่นและการฟื้นตัว" (Resilience) โดยการเปลี่ยนผ่านบทบาทสู่การเป็นที่พึ่งพาในงานสาธารณสงเคราะห์เชิงรุก ซึ่งจะทำหน้าที่เป็น "กลไกการคุ้มครองตามธรรมชาติ" (Natural Protection Mechanism) ที่ทรงพลังที่สุดเมื่อวัดสามารถสร้างคุณค่าและสายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับชุมชนได้ ประชาชนจะเป็นเกราะป้องกันภัยรุมล้อมของคณะสงฆ์จากการบิดเบือนข้อมูลและการตรวจสอบที่ไม่เป็นธรรมโดยอัตโนมัติ องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาครั้งนี้จึงชี้ให้เห็นว่า การดำรงอยู่ของสถาบันสงฆ์ไทยในอนาคตคือการสร้างดุลยภาพที่สมบูรณ์ระหว่างอำนาจรัฐและการรักษาความเป็นอิสระทางศาสนา โดยมีพระสังฆาธิการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถนำนวัตกรรมการบริหารจัดการมาใช้ปกป้องและเผยแผ่พระธรรมคำสอนได้อย่างสง่างามและยั่งยืนท่ามกลางความผันแปรของสังคมโลกยุคดิจิทัล

องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา

ความมั่นคงของสถาบันสงฆ์ไทยในอนาคตไม่ได้ขึ้นอยู่กับการบังคับใช้กฎหมายหรือพระธรรมวินัยเพียงลำพัง แต่อยู่ที่การปรับเปลี่ยนสมดุลของอัตลักษณ์คู่ผ่านโมเดลการบริหารเชิงรุก ซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. กระบวนทัศน์ "พระสังฆาธิการเชิงนวัตกรรมบริหาร" (Proactive Sangha Management Model) ความรู้ใหม่ชี้ให้เห็นว่าพระสังฆาธิการต้องเปลี่ยนบทบาทจาก "ผู้ใช้อำนาจปกครองตามโครงสร้าง" (Structural Power) ไปสู่การเป็น "ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์" (Strategic Change Leader) โดยต้องบูรณาการความรู้ 3 ศาสตร์หลักเข้าด้วยกัน คือ พุทธศาสตร์ (เพื่อความบริสุทธิ์ของพรหมจรรย์), นิติศาสตร์ (เพื่อความถูกต้องตามหลักนิติรัฐในฐานะเจ้าพนักงานรัฐ), และ เทคโนโลยีสารสนเทศ (เพื่อการจัดการภาวะวิกฤตออนไลน์) การทำงานแบบแยกส่วนไม่สามารถป้องกันวิกฤตศรัทธาในยุคข้อมูลข่าวสารได้อีกต่อไป 2. เกราะป้องกันทางสังคมผ่าน "งานสาธารณสงเคราะห์เชิงรุก" การคุ้มครองคณะสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพที่สุดในสังคมร่วมสมัยไม่ใช่การสร้างกำแพงกฎหมายเพื่อปิดกั้นการตรวจสอบ แต่คือการสร้าง "กลไกคุ้มครองตามธรรมชาติ" (Natural Protection Mechanism) ผ่านการเชื่อมโยงวัดเข้ากับวิถีชีวิตประชาชนเชิงรุก เมื่อวัดสร้างคุณค่าที่จับต้องได้ในมิติการสาธารณสงเคราะห์ ชุมชนจะเป็นผู้ทำหน้าที่ปกป้องเกียรติภูมิของพระศาสนาด้วยตนเอง ซึ่งเป็นความยืดหยุ่นทางสังคม (Social Resilience) ที่ยั่งยืนกว่าบทลงโทษทางอาญาหรือทางวินัย 3. การจัดการภาวะวิกฤตด้วย "Digital Intelligence & Big Data" องค์ความรู้ใหม่เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการใช้เทคโนโลยี Big Data เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มอารมณ์ความรู้สึกของสังคม (Sentiment Analysis) ต่อกิจการสงฆ์ พระสังฆาธิการยุคใหม่ต้องมีทักษะในการ "สื่อสารความจริงเชิงรุก" เพื่อยับยั้งข่าวปลอมหรือข้อมูลที่บิดเบือนภาพลักษณ์ของคณะสงฆ์ได้อย่างทันท่วงที ซึ่งถือเป็นเครื่องมือใหม่ในการ "รักษาอิศรณ์" ในมิติของโลกดิจิทัลที่พระธรรมวินัยดั้งเดิมอาจยังครอบคลุมไปไม่ถึง 4. ธรรมชาติของสงฆ์ในฐานะ "เจ้าพนักงานรัฐ" ที่โปร่งใส การยอมรับความจริงเกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายที่ซับซ้อน (Dual Identity) ทำให้เกิดองค์ความรู้ว่าการบริหารวัดต้องก้าวไปสู่ "มาตรฐานธรรมาภิบาลสากล" การจัดการศาสนสมบัติและการบริหารงาน 6 ด้านต้องตรวจสอบได้เสมือนหน่วยงานภาครัฐ ความโปร่งใสไม่ใช่การบีบคั้นพระสงฆ์ แต่เป็นเครื่องมือ "คุ้มครอง" พระสังฆาธิการจากการถูกฟ้องร้องหรือถูกใส่ร้าย โดยใช้นิติศาสตร์เป็นฐานในการปฏิบัติหน้าที่อย่างสง่างาม

เอกสารอ้างอิง

- จิรายุทธ เยี่ยมสวน, อภิชาติ เหมื่อยไธสง, และ พระวิชรญาณวิสุทธินาโณ (โม้แหยม). (2568). สถานะทางกฎหมายของพระสงฆ์: ความซับซ้อนของการบังคับใช้กฎหมายทางโลกและผลกระทบต่อกรปกครองคณะสงฆ์. วารสารสินธุโสธร, 1(3), 36-46.
- จตุพร ปริญญากุล, และ ชาตรี ใต้ฟ้าพูล. (2568). การจัดการภาวะวิกฤตออนไลน์ทางการเมืองด้วยปิ๊กดาต้า: กรณีศึกษาบริษัทสังคมไทยยุคดิจิทัล. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 10(2), 43-61.
- พระครูวิศาลสรนาท (อุดม อติพโล). (2568). วิเคราะห์การปกป้องคุ้มครองคณะสงฆ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา. วารสารนวังคสัตถุศาสน์ปริทรรศน์, 3(2), 183-197.
- พระครูสมุห์ภรณ์พัฒน์ กนตวณโณ, และ พิษณุกัญญา กองนิล. (2568). การวิเคราะห์ผลกระทบของแผนปฏิรูปกิจการคณะสงฆ์ในยุคใหม่สู่สาธารณสงเคราะห์. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, 8(2), 243-256.
- พระมหาสมภาร จิตตสัวโร, พระเทพวัชรสารบัณฑิต (ประสาร จนทสาโร), และ ประเสริฐ ธิลาว. (2568). การพัฒนาศักยภาพการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, 8(4), 112-126.
- พระราชเมธีวชิรดิลก (ไพจิตร สาข์อง), พระกิตติสารสุธี (เชิดชัย แก้วอาษา), พระครูสุภัทรสีลโสภณ (สายันท์ วงศ์สุรินทร์), พระมหาทศพร สมุฑุโก (อ่อนน้อม), และ สำราญ ศรีคำมูล. (2568). การบริหารการศึกษาคณะสงฆ์ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 8(6), 1127-1141.
- ภคพล ชินโสภา, พระครูประยุตสารธรรม, อภิชาติ เหมื่อยไธสง, และ พระวิชรญาณวิสุทธินาโณ (โม้แหยม). (2568). หลักศาสนาในกรอบกฎหมายต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาภายใต้กฎหมายคณะสงฆ์และกฎหมายระหว่างประเทศ. วารสารสินธุโสธร, 1(3), 95-106.
- ธมกร นาคเกลี้ยง, ดร.ณิ ทองสุข, ชลรดา ประสิทธิ์แสงอารีย์, และ รัฐพงศ์ มีสิทธิ์. (2568). การประเมินความยืดหยุ่นของการจรรยาบรรณทางพิเศษเมื่อเกิดเหตุขัดข้อง กรณีศึกษาการประยุกต์ใช้ช่องทางจรรยาบรรณที่สามารถปรับเปลี่ยนทิศทาง. ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 30 (เล่มที่ 30).
- วิษญะ ยศกาศ และ พระครูโกวิทอรธวาที. (2568). ความยากลำบากของพระสงฆ์ในการใช้ชีวิตในสังคมไทย. วารสาร มจร โภคัยปริทรรศน์, 3(1), 85-94.
- Samahito, P. S. (2568). การเสริมสร้างกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพระพุทธศาสนา. Mahachula Academic Journal, 12(1).
- Sodamak, H. (2568). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการประกันภัยธุรกิจหยุดชะงักในประเทศไทย กรณีศึกษาการหยุดชะงักของธุรกิจจากคำสั่งนายทะเบียนที่ 24/2564. Journal of Social Science for Local Development Rajabhat Maha Sarakham University, 9(2), 590-606.